

196

D E K R E T

z dnia 29 maja 1946 r.

Prawo małżeńskie majątkowe.

Na podstawie ustawy z dnia 3 stycznia 1945 r. o trybie wydawania dekretów z mocą ustawy (Dz. U. R. P. Nr 1, poz. 1) — Rada Ministrów postanawia, a Prezydium Krajowej Rady Narodowej zatwierdza, co następuje:

D z i a ł I.

Przepisy obowiązujące przy wszystkich małżeńskich ustrojach majątkowych.

Art. 1. Przy stosowaniu przepisów niniejszego prawa należy mieć na względzie dobro rodziny, którą małżonkowie przez swój związek założyli.

Art. 2. Małżonkowie powinni udzielać sobie wyjaśnień o stanie swego majątku oraz porozumiewać się przed dokonaniem ważniejszych czynności zarządu.

Art. 3. Jeżeli jeden z małżonków zarządza majątkiem drugiego bez wyraźnego pełnomocnictwa, uważa się go za pełnomocnika ogólnego. Powinien on na żądanie drugiego z małżonków zdawać rachunki z zarządu, jednakże tylko za okres nie dłuższy niż rok, licząc wstecz od chwili żądania.

Art. 4. W razie choroby lub czasowej nieobecności jednego z małżonków, nie mającego pełnomocnika, drugi z małżonków może działać za niego w sprawach zwykłego zarządu, w szczególności może pobierać przypadające dlań dochody.

Art. 5. Zrzeczenie się przez jednego z małżonków uprawnienia do odebrania drugiemu z małżonków zarządu lub odwołania pełnomocnictwa, udzielonego mu do tego zarządu, jest nieważne.

Art. 6. Małżonek, któremu została ogłoszona upadłość, traci z tą chwilą zarząd majątkiem drugiego z małżonków.

Art. 7. Małżonek może żądać sądownie ustalenia wysokości udziału każdego z małżonków w ponoszeniu ciężarów utrzymania rodziny.

Art. 8. Jeżeli małżonek nie dopełnia obowiązku przyczyniania się do ponoszenia ciężarów utrzymania rodziny, sąd może nakazać, aby wynagrodzenie za pracę lub inne należności, przypadające temu małżonkowi, były wypłacane w całości lub w części do rąk drugiego z małżonków.

Art. 9. Jeżeli małżonkowie sporządzili wspólny wykaz majątku ruchomego jednego z nich lub ich obojga, uważa się w stosunkach

między nimi, że osoba właściciela podana w wykazie jest ustalona.

Art. 10. Wykaz, sporządzony przed zawarciem małżeństwa, stwarza wobec wierzycieli małżonków domniemanie co do osoby właściciela, jeżeli sporządzony został w formie aktu notarialnego.

Art. 11. Stan przedmiotu lub jego ocena, ustalone w wykazie, stanowią podstawę do wzajemnych rozrachunków między małżonkami w razie braku przedmiotu lub zmniejszenia się jego wartości, jeżeli jeden z małżonków ponosi z tego powodu odpowiedzialność.

Art. 12. Domniemywa się, że przedmioty osobistego użytku małżonka, jak ubrania, bielizna oraz przedmioty potrzebne do wykonywania zawodu, stanowią bez względu na to, kto je nabył, osobistą własność tego małżonka.

Art. 13. Przez czas trwania małżeństwa ulega zawieszeniu bieg przedawnienia roszczeń jednego z małżonków przeciwko drugiemu.

D z i a ł II.

Ustawowy ustrój majątkowy.

Art. 14. Stosunki majątkowe małżonków podlegają ustrojowi ustawowemu, chyba że małżonkowie poddali je ustrojowi umownemu albo że z mocy prawa lub orzeczenia sądu podlegają ustrojowi przymusowemu.

Art. 15. § 1. Każdy z małżonków zachowuje swój majątek osobisty i dorobkowy; może nim zarządzać i rozporządzać, o ile prawo niniejsze nie stanowi inaczej.

§ 2. Dorobek obojga małżonków, jaki okaże się po ustaniu ustroju ustawowego, stanowi ich wspólną własność w równych częściach.

§ 3. Nie można rozporządzać przyszłym udziałem w dorobku ani zajmować tego udziału, dopóki trwa ustrój ustawowy.

Art. 16. Majątek osobisty małżonka stanowią:

- 1) majątek, jaki małżonek miał w chwili powstania ustroju ustawowego;
- 2) majątek nabyty przez spadek, zapis, darowiznę lub los;
- 3) majątek uzyskany w zamian dotychczasowego majątku osobistego;
- 4) przyrost wartości majątku osobistego;

- 5) przedmioty osobistego użytku, jak ubranie, bielizna oraz przedmioty potrzebne do wykonywania zawodu;
- 6) prawa niezbywalne oraz prawa związane ściśle z osobą małżonka, jako to: prawo autorskie, służące małżonkowi jako twórca, prawo wynalazcy, roszczenia z tytułu naprawienia doznanej szkody osobistej lub zadośćuczynienia za krzywdę moralną.

Art. 17. § 1. Majątek, nie stanowiący majątku osobistego, jest dorobkowym.

§ 2. W szczególności majątek dorobkowy małżonka stanowią:

- 1) dochód z jego majątku osobistego i dorobkowego przypadły w czasie trwania ustroju ustawowego;
- 2) dochód przypadły w tym czasie z własnej pracy i staranności małżonka;
- 3) majątek uzyskany w zamian dotychczasowego majątku dorobkowego.

Art. 18. W razie wątpliwości majątek uważa się za dorobkowy.

Art. 19. Nabyte w czasie trwania ustroju ustawowego przedmioty urządzenia domowego, potrzebne do wspólnego użytku, jako to: meble, naczynia stołowe i kuchenne stanowią współwłasność małżonków w równych częściach, chociażby były nabyte z majątku jednego z małżonków. W przypadku tym wyłączone jest roszczenie o uzupełnienie majątku, z którego wymienione przedmioty zostały nabyte.

Art. 20. § 1. Małżonek nie może bez zgody drugiego z małżonków, wyrażonej pod nieważnością na piśmie, zbywać lub obciążać nieruchomości ani zbywać przedsiębiorstw zarobkowych, jeżeli te nieruchomości i przedsiębiorstwa zostały nabyte w czasie trwania ustroju ustawowego.

§ 2. Przepisu powyższego nie stosuje się do nieruchomości i przedsiębiorstw nabytych przez spadek, zapis lub darowiznę.

§ 3. Jeżeli jeden z małżonków odmówi zgody albo nie ma możliwości oświadczenia swej woli, sąd zezwoli drugiemu z małżonków na daną czynność, skoro uzna, że względ na dobro rodziny nie stoi temu na przeszkodzie.

Art. 21. § 1. Jeżeli czynność prawna, do której potrzebna jest zgoda drugiego małżonka, została dokonana bez tej zgody lub bez zastępującego ją zezwolenia sądu, małżonek ten może w ciągu trzech miesięcy od dowiedzenia się o dokonanej czynności, a najpóźniej przed upływem roku od jej dokonania, żądać unieważnienia czynności.

§ 2. Nie można żądać unieważnienia czynności prawnej pod tytułem odpłatnym, jeżeli

nabywca działał w dobrej wierze co do tego, że zgoda nie była potrzebna albo że została wyrażona należycie.

Art. 22. Z chwilą ustania ustroju ustawowego ustala się majątek osobisty każdego z małżonków uwzględniając na żądanie interesowanych zwroty, które przypadają na rzecz majątku osobistego z pozostałego majątku małżonka albo z majątku drugiego z małżonków, jako też zwroty, które z majątku osobistego przypadają na rzecz tych majątków. Wysokość zwrotów oblicza się według wartości z daty rozrachunku.

Art. 23. Darowiznę lub wyposażenie, uczynione łącznie przez małżonków ich dziecku, zalicza się, w braku odmiennego zastrzeżenia, w częściach równych na majątek dorobkowy każdego z małżonków, a co do nadwyżki — na ich majątki osobiste, w stosunku do wysokości tych majątków.

Art. 24. Jeżeli ustalona tytułem zwrotu należność, przypadająca z majątku małżonka zmarłego małżonkowi pozostałemu przy życiu, nie może być w pełni zaspokojona z tego majątku, małżonek pozostały przy życiu nie może dochodzić sądowo niedoboru.

Art. 25. Długi, jakie w chwili ustania ustawowego ustroju majątkowego obciążają małżonka, zalicza się przede wszystkim na jego majątek osobisty, jeżeli zostały zaciągnięte przed powstaniem tego ustroju albo wynikły z czynów niedozwolonych.

Art. 26. § 1. Majątek małżonka, powstały po wyodrębnieniu majątku osobistego, stanowi majątek dorobkowy tego małżonka.

§ 2. Z majątków dorobkowych obojga małżonków, po odciążeniu od każdego z nich jego obciążeń, tworzy się masę wspólną, która zostaje podzielona po połowie między małżonków lub ich spadkobierców.

Art. 27. § 1. W przypadku, gdy małżonek został uznany za winnego przestępstwa przeciwko życiu drugiego z małżonków, może on być pozbawiony przez sąd udziału w dorobku w całości lub w części, jeżeli nie przyczynił się do jego powstania lub przyczynił się tylko nieznacznie.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się także w przypadku rozwodu z wyłącznej winy jednego z małżonków.

Art. 28. Małżonek, który ukrył część dorobku, traci prawo do swego udziału w części ukrytej.

Art. 29. § 1. Jeżeli małżonek, przed przystąpieniem do ustalenia dorobku, zrzeka się udziału w części, która pochodzi z majątku dorobkowego drugiego z małżonków, ten ostatni będzie mógł niezależnie od zachowania swego majątku dorobkowego żądać połowy czystego

majątku dorobkowego małżonka, który zgłosił zrzeczenie.

§ 2. Do korzyści, osiągniętej w ten sposób przez jednego z małżonków, stosuje się odpowiednio przepisy prawa spadkowego o zmniejszeniu zapisów i darowizn.

§ 3. Zrzeczenie się udziału w dorobku powinno pod nieważnością nastąpić na piśmie.

Dział III.

Umowne ustroje majątkowe.

Rozdział I.

Przepisy ogólne.

Art. 30. § 1. Osoby, wstępujące w związek małżeński, mogą ustanowić w majątkowej umowie małżeńskiej ustrój odmienny od ustroju ustawowego.

§ 2. W majątkowej umowie małżeńskiej można ustanowić rozdzielną majątkową, ogólną wspólność majątkową lub wspólność dorobku.

§ 3. Nadto można ustanowić inny ustrój umowny na zasadach, przewidzianych dla ustroju ustawowego oraz dla ustrojów, o których mowa w paragrafie poprzedzającym. W szczególności można poddać wspólności majątkowej oznaczoną część majątku lub włączyć do wspólności niektóre przedmioty z majątku osobistego małżonków, jak również ustanowić ogólną wspólność majątkową na przypadek śmierci.

Art. 31. Małżonkowie mogą podczas trwania małżeństwa przez majątkową umowę małżeńską zmienić dotychczasowy ustrój na inny.

Art. 32. Zastrzeżenie na rzecz małżonka udziału przewyższającego połowę masy, jaka ulegnie podziałowi przy ustaniu ustroju majątkowego, nie może naruszyć zachowku spadkobierców zmarłego współmałżonka.

Art. 33. Przez zmianę ustroju w czasie trwania małżeństwa nie można ograniczyć odpowiedzialności małżonków za długi, powstałe przed tą zmianą.

Art. 34. Przed zmianą ustroju małżonkowie powinni dokonać rozrachunku ostatecznego z tytułu dotychczasowych stosunków majątkowych według zasad tego ustroju, któremu podlegali przed zmianą.

Art. 35. Majątkowa umowa małżeńska powinna być pod nieważnością sporządzona w formie aktu notarialnego.

Art. 36. Majątkowa umowa małżeńska stanowi podstawę do wpisu w księgach hipotecznych (gruntowych), w rejestrze handlowym oraz w innych rejestrach.

Rozdział II.

Ustrój rozdzielnosci majątkowej.

Art. 37. § 1. Przy rozdzielnosci majątkowej każdy z małżonków zachowuje swój majątek jako też zarząd, użytkowanie oraz możliwość rozporządzania tym majątkiem.

§ 2. Można zastrzec w majątkowej umowie małżeńskiej, że zarząd i użytkowanie majątku jednego z małżonków należeć będzie do drugiego z małżonków.

Rozdział III.

Ustrój ogólnej wspólności majątkowej.

Art. 38. § 1. Przy ogólnej wspólności majątkowej majątek obojga małżonków z wyjątkiem ich osobistego majątku, zarówno należący do nich przed ustanowieniem tego ustroju, jak i nabyty w czasie jego trwania, należy wspólnie do obojga małżonków.

§ 2. Majątkiem osobistym małżonka jest majątek, któremu małżonkowie w majątkowej umowie małżeńskiej nadali taki charakter, jak również majątek nabyty w zamian osobistego oraz majątek, któremu prawo nadaje charakter majątku osobistego.

§ 3. Nie można rozporządzać udziałem w majątku wspólnym ani zajmować tego udziału, dopóki trwa wspólność.

Art. 39. Majątek osobisty małżonków z mocy prawa stanowią:

1) przedmioty potrzebne do wykonywania zawodu i przedmioty osobistego użytku, jak ubranie, bielizna;

2) prawa niezbywalne oraz prawa związane ściśle z osobą małżonka, jako to: prawo autorskie, służące małżonkowi jako twórcy, prawo wynalazcy, roszczenia z tytułu naprawienia doznanej szkody osobistej lub zadośćuczynienia za krzywdę moralną.

Art. 40. Dochód z majątku osobistego małżonka oraz dochód z jego pracy stanowi majątek wspólny, jeżeli małżonkowie nie postanowili odmiennie w majątkowej umowie małżeńskiej.

Art. 41. W razie wątpliwości majątek uważa się za wspólny.

Art. 42. Każdy z małżonków może zarządzać i rozporządzać swoim majątkiem osobistym, o ile prawo niniejsze nie stanowi inaczej.

Art. 43. § 1. Zarząd majątkiem wspólnym należy do obojga wspólnie małżonków

§ 2. Można zastrzec w majątkowej umowie małżeńskiej, że zarząd sprawować będzie samodzielnie każdy z małżonków albo jeden z nich.

§ 3. Do zarządu majątkiem wspólnym stosuje się odpowiednio przepisy prawa rzeczowego o współwłasności, o ile przepisy prawa niniejszego nie stanowią inaczej.

Art. 44. § 1. Małżonek sprawujący zarząd samodzielnie nie może bez zgody drugiego z małżonków wyrażonej pod nieważnością na piśmie:

- 1) zbywać ani obciążać nieruchomości oraz wierzytelności hipotecznych;
- 2) zbywać ani obciążać przedsiębiorstw zarobkowych;
- 3) zaciągać pożyczek i zobowiązań wekslowych;
- 4) czynić darowizn, chyba że chodzi o darowizny odpowiadające obowiązkowi moralnemu, względem przyzwoitości lub zwyczajom;
- 5) zawierać umów o dożywocie;
- 6) wypuszczać nieruchomości w najem lub dzierżawę na czas powyżej lat sześciu.

§ 2. Brak zgody drugiego z małżonków może być zastąpiony przez zezwolenie sądu na zasadach, przewidzianych w przepisach o ustroju ustawowym, które stosuje się odpowiednio również do skutków czynności dokonanej bez wymaganej zgody współmałżonka lub zezwolenia sądu.

Art. 45. § 1. Na żądanie jednego z małżonków sąd może odebrać drugiemu z małżonków zarząd majątkiem wspólnym, jeżeli ten małżonek:

- 1) wykonywa zarząd w sposób sprzeczny z interesem rodziny lub małżonka, który występuje z takim żądaniem;
- 2) wskutek ułomności fizycznych lub psychicznych jest niezdolny do prawidłowego wykonywania zarządu.

§ 2. W razie odebrania zarządu małżonkowi, drugi z nich będzie sprawował zarząd samodzielnie.

Art. 46. § 1. Małżonek odpowiada względem wierzycieli zarówno z majątku osobistego, jak i z majątku wspólnego.

§ 2. Jednakże małżonek odpowiada względem wierzycieli wyłącznie z majątku osobistego, jeżeli:

- 1) w umowie z wierzycielem ograniczył swą odpowiedzialność tylko do tego majątku;
- 2) zobowiązanie dotyczy majątku osobistego;
- 3) zobowiązanie zostało zaciągnięte bez prawem wymaganej zgody drugiego z małżonków lub zastępującego ją zezwolenia sądu, chyba że wierzyciel był

w dobrej wierze co do tego, że zgoda nie była potrzebna albo że została należycie wyrażona.

Art. 47. W rozrachunkach między małżonkami na majątku osobistym małżonka ciężającego zobowiązania powstałe:

- 1) przed ustanowieniem wspólności, chyba że zaciągnięte zostały w związku z nabyciem prawa, które weszło do majątku wspólnego;
- 2) z czynów niedozwolonych;
- 3) z tytułu czynności prawnych, dotyczących substancji majątku osobistego;
- 4) z tytułu szkody wyrządzonej przez czynność małżonka, przekraczającą zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym, albo przez zarząd nim rozrzutny, niedbały lub z zamiarem pokrzywdzenia drugiego małżonka;
- 5) z tytułu zaległych należności na rzecz majątku wspólnego.

Art. 48. Jeżeli małżonek użył środków z majątku osobistego na rzecz majątku wspólnego lub środków z majątku wspólnego na rzecz majątku osobistego, należy z majątku wzbogacającego zwrócić wartość środków, które zostały użyte. Powstała w ten sposób wierzytelność jest niezbywalna i nie przechodzi na spadkobierców.

Art. 49. Małżonek nie może żądać od drugiego z małżonków zwrotów z majątku osobistego na rzecz majątku wspólnego ani z majątku wspólnego na rzecz osobistego, jeżeli należność powstała dawniej niż przed trzema laty i nie jest stwierdzona dowodami na piśmie.

Art. 50. § 1. Z chwilą ustania wspólności majątek wspólny, jaki okaże się po potrąceniu jego obciążeń, przechodzi po połowie na każdego z małżonków lub jego spadkobierców.

§ 2. Można zastrzec w majątkowej umowie małżeńskiej, że podział majątku wspólnego dokonany będzie w częściach nierównych.

Art. 51. Jeżeli podział majątku wspólnego nastąpił przed zaspokojeniem ciężających na nim zobowiązań, każdy z małżonków odpowiada względem wierzycieli do wysokości otrzymanego udziału, chyba że z innego tytułu ponosi odpowiedzialność w szerszym zakresie.

Art. 52. Małżonek, który ukrył część majątku wspólnego, podlegającego podziałowi, traci prawo do swego udziału w części ukrytej.

Rozdział IV.

Ustrój wspólności dorobku.

Art. 53. Przy wspólności dorobku każdy z małżonków zachowuje swój majątek osobisty; majątek dorobkowy należy wspólnie do obojga małżonków.

Art. 54. Przepisy ustroju ogólnej wspólności majątkowej stosuje się odpowiednio do ustroju wspólności dorobku z tym jednak wyjątkiem, że w braku odmiennych zastrzeżeń skład majątku dorobkowego oraz majątku osobistego ustala się według przepisów ustroju ustawowego.

Dział IV.

Ustrój przymusowy.

Art. 55. Małżonkowie podlegają z mocy prawa ustrojowi rozdzielności, jeżeli jeden z małżonków został ubezwłasnowolniony albo jeżeli ogłoszono mu upadłość; w tych przypadkach ustrój rozdzielności obowiązuje od daty wszczęcia postępowania o ubezwłasnowolnienie lub o ogłoszenie upadłości.

Art. 56. Na żądanie jednego z małżonków sąd ustanowi zamiast ustroju dotychczasowego ustrój rozdzielności, jeżeli zachodzi obawa,

że przy ustroju dotychczasowym małżonek nie będzie należycie przestrzegał interesów drugiego małżonka lub rodziny.

Dział V.

Przepisy końcowe.

Art. 57. Wykonanie niniejszego dekretu porucza się Ministrowi Sprawiedliwości.

Art. 58. Dekret niniejszy wchodzi w życie z dniem 1 października 1946 r.

Prezydent Krajowej Rady Narodowej:

Bolesław Bierut

Prezes Rady Ministrów:

Edward Osóbka-Morawski

Minister Sprawiedliwości:

Henryk Świątkowski